

víc, torej ne govorim, kakor pri nas pravijo, za svojo mavho.

Imenovani sostavek pravi: „Lovska pravica na ptuji zemlji je 7. dan kimovca nehala.“ To spričati, se vpira pisavec na dve dozdevni reči, prvič: de so Cesar sklep državniga zbora poterdili, po katerim so podložne zemljiša svojih dolžnost odvezane, — drugič, de je državni zbor z večino glasov sklenil, de so lovske pravice odpravljene.

Ako bi bilo to, kar je gosp. pisavec ravno zdej rekel, gotova resnica, bi se mu nihče ne mogel zoperstaviti. Kdor pa patent državniga zbora na tanjko bère, kteriga so presvitli Cesar s svojimi ministri 7. kimovca tega léta (*poglej* 37. list Novic) na svitlo dali, in kdor je bral, kar je državni zbor na dalje v ti reči govoril in sklenil, se lahko prepriča, de imenovani gosp. pisavec pomenkov in sklepov državniga zbora in cesarskiga patenta ni práv razumel, in de je *krivo* misel izgovoril, ko je rekel: de lovska pravica na ptuji zemlji je **že zdej** nehala.

To ni res! Zakaj tega ne beremo ne v imenovanim Cesarskim patentu od 7. kimovca, pa tudi ne v poznejih sklepih državniga zbora.

Tedej obstoji lovska pravica dan današnji še v svoji polni veljavnosti, dokler je ne bo državni zbor očitno overgel in dokler Cesar ne bojo očitne postave dali, de ima nehati. De se bo to zgodilo, je gotovo, — de se pa dosihmal *še ni* zgodilo, je ravno takó gotovo, kar bomo na tanjko spričali.

(Konec sledi.)

Povedanje od slovenskiga jezika.

Spisal V. Vodnik.

(Dalje.)

Nemec in Slovenec narazen ločena, in v svojih krajih ustanovljena sta začela zemljo obdelovati, orati, kopati, sejati in sta postala zemljaka.

Ako prašaš: kdaj se je to godilo, porečem, de ne vém števila lét povedati, ampak še enkrat opomnim, de jezik nas razodeva, kakošna mati nas je rodila, koliko hčer je iméla, in kako so se sestre dalej zarodile.

Zdej pridemo na same Slovence, kteri se ali od slove in slovesa, ali pak od selenja in preselovanja tako imenujejo; nemorem práv za terdno reči, zakaj nisim bil takrat zraven, kader so jéli to imé sebi dajati.

Druge ludstva so jih drugači imenovale. Latinci in Gregi so jim rékli, de so: Sarmati, Jaziki, Roksolani, Bastarni, Amaksobi, Metanasti, Venedi, Limiganti, in več družih imén.

Od Slovencev so rimski, gotiški in gregiški pisavci pisati začeli pred pol drugi tавžent léti, de prebivajo uni kraj Donave noter do zmerzliga morja, de jih je silno dosti, in de so se jeli iztegovati na ta kraj Donave proti laškemu morju. Rod, kteri se je nar dalej proti poldnevu podal, je bil krajnski imenovan, to je, nar na kraji stoječ, kér je na méji laške dežele. Krajnci smo tedej nar krajni, nar dalej od družih Slovencev, kteri so zdej proti polnoči; mi smo mejači proti Laškim.

(Dalje sledi.)

Staroslovenski spominki.

Zveselilo nas je, ko so gosp. Metelko izdajo še dveh družih spominkov od nekdanjih Frizinških misijonarjev med Slovenci oznanili — eden tistih spisov se že namreč najde v slovnici imenovaniga častitiga učenika. Zakaj ni vsakimu pri rokah Kopitarjev „Glagolita Clozianus“; tedej smo si mislili, ložej do tistih ostanjkov staroslovenskiga jezika priti, ki nas bolj posebno zade-nejo. Ko smo vendar tisti pristavek gosp. Metelkotove

gramatike v roke dobili, nas je nekako užalilo, namesti natisa po izvornim spisu (Original) ga najti le po pravopisu imenovaniga gospoda; ravno tako, kakor de bi bil že tisti Korotanski Abraham, Frizinški škof konec desetiga stolétja letá pravopis znal, ali kakor de bi bili gosp. Metelko sami ga slišali, kje je tisti polglasnik izrekel, ali tisti e s predglasečim i rabil. Naj nam gosp. Metelko ne zamerijo besede; zakaj pri téh ostanjkih nekdanjih misijonarjev nam ni samo zató mar, lepo pridigo slišati, ali pobožno molitev brati; ampak nekdanjo besedo spoznati, to je želja njih, kteri se za slovensko slovstvo pečajo. Kje pa bo kdo mogel globokeje v staro govorjenje seči, ako se mu z unim pravopisam že naprej vsa sodba vzame? Naj bo pa nar pred izvorni spis dan, potem bo vsak hvaležno sprejel prepis po ti ali drugi zdanji šegi, ktera razumevnost nekdanje besede polajša.

K opombam, ki so pristavljene, bi hotli dve besedi reči. Tam kjer je pisano: „i česti ih pijem“ bi morebiti beseda „pijem“ bila vzeta za „pojem“ (pojemo); saj bi se z družimi besedami bolj vkup zjelo, in lahko, de so tudi kteri zmed Slovencev rekli „piejem“ namesti „pojem“ kakor še zdaj Čehi. Dalje beseda „sničistve“ ni od „senice“ izpeljati, temuč od priloga „snik, snikav“ kar pomeni radovedniga (curiosus) kakar kaže gosp. Miklošič. Narobe je pred tudi „senica“ ali „snica“ od une besede izpeljana; „snica“ namreč bi bilo toliko, kakor „snikova tiča (avis curiosa). Kar pretolmačenje teh spominkov v zdanjo besedo tiče, bi se znalo opomniti, de bi morebiti tudi zdanja beseda v več mestih se bližji stari besedi primeriti znala, kakor jo v imenovanim pristavku slovenske slovnice najdemo. — Sicer imá vsak tudi svojo misel.

Ene pa vendar ne moremo še zamolčati. *) Viditi je, kakor de bi gosp. Metelko svoj pravopis vendar le še zmirej radi Slovenjim narodam prikupili; še so pred kratkim v njih imenu tudi nek drug gospod se za ta pravopis potegnili v dokladi nemškiga Ljubljanskiga časopisa. Pa naj rečejo od primernosti in lepote tega pravopisa kar koli hočejo: to ostane resnica, de v življenji ljudstev ni vselej to izbérati, kar je samo na sebi nar bolj primerjeno, ampak to, kar se nar ložej vpelja. Z novim Gajevim pravopisam je mala teža, kar vpeljanje tiče, in z njim je na enkrat več Slovenjih narodov zedinjenjih; zakaj Gajev pravopis ni drugačin od Češkiga in Slovaškiga, razun kar ima Česko in Slovaško še posebno svojiga; morebiti se bodo tudi Poljaki pred ali potlej približali, saj prehudo bi tudi za nje ne bilo. Če pa se komu novi pravopis ne zdi dosti lep zavoljo kljuk nad s, z, c: naj pa namesti kljuko greško kačico (circumflexus) nasvetva, kakoršno nektere tiskarne tudi imajo, in v pisanji rabimo. De je pa na čerke včasih vendar kakiga risa ali kljukice treba, namesti de bi se povsod nove čerke kovale, pokaže ravno imenovani pristavik slovnice; zakaj skorej v njem jih nič manj ni najti, kakor v kakim natisu po Gajevi šegi. Velike lepote pa tudi ni nad gosp. Metelkovim pravopisam. — Quisque sibi placet.

Sicer hočejo zdaj gosp. Metelkotovimu pravopisu več prijatlov dobiti, kér pravijo, de bodo polglasnika manj rabili. To tudi práv storé, zakaj nikjer na Slovenskim se polglasnika toliko ne sliši, kakor ga pišejo; še krog Laknica, gosp. Metelkotoviga doma, se v mestniku, ali v prilogh večkrat čist i sliši, in ne polglasnik; postavim: v sv. Urhi — per bolniki — Traški, to je ta, ki na trati stanuje i. t. d. Razun tega, de je v dnu Dolenskiga, v Notranjim in drugej sploh

*) To je poslednja beseda, ktero o pravopisu v Novice vzamemo, in še to smo le zato vzeli, kér se s poprejšnjim odstavkom veže. Vredništvo.

bolj celih glasnikov slišati: bo tudi vsak drug ložej iz celiga glasnika polglasnika na dan spravil, kakor pa iz polglasnika celiga glasnika znašel. Dalje, ako je gosp. Metelkotu ležeče na tistem *e* s predglaščim *i*: morajo pa tisti predglaščiči *i* tudi drugej še skazati; postavim tudi pri besedah: zēt, zēlo, kupim i. t. d. se tak *i* spredej sliši v tistih stranéh, kjer ga pred *e* natanjko razločijo. Če pa še dalje terdijo, de se tudi drugej tesni *e* ne izreče v vsih besedah enako: morajo pomniti, kar Vodnik v svoji pismenosti piše, de glasniki nimajo samo ojstriga, ampak tudi potegnjeni udar, enak morebiti greškemu s kačico (circumflexus) zaznamovanimu, za kteriga pa pozneji slovnice ne vedó. Saj Gorenci postavim vse drugači o izrečejo v besedi „morem“ (possum) kakor pa v besedi „moram“ (debeo); tam o práv zategnejo, tukej pa ne tako. Vender, ako bomo hotli vsako spremembo glasú še tako majhno natanjko v pisanji zaznamovati, ne vémo, kam se bo po takim prišlo. Oči in ušesa niso en ud, temuč dva razločna. Res de pri slepim uho nekaj pogled namesti, kakor pri gluhim okó služi za ušesa; pa nikdar okó tega ne bo dalo, kar uho. Ravno tako tudi nobeno pisanje govorjenja po očéh ne bo tako učilo, kakor ga poslušanje po ušesih. Vsak jezik se po poslušanji nar bolj popolnoma naučí; ravno takó se bodo tudi slovenskiga ptujci več mogli po govorjenji učiti, kakor po samim branji. Če je pa komu Cirilica z vsimi svojimi ovinki toliko všeč, ne vémo, kje se bodo Slovenci še té učili, sej so abecedo že siti.

Pa pustimo prazne prepire nastran. Treba je, de Slovenci vkup deržé; in en pravopis že sploh sprejet naj bo znamenje edinosti, namesti de bi tukej ta tamkej ta pravopis bil le priložnost razpertja. Tudi kdaj se bomo kaj naučili, ako bomo večno v abecedo dregali? Podlipsis.

Domorodne reči.

Na vprašanje v 42. listu Novic: „Kdo je bil Kljukec“? vé m povedati, de je bil Lukec Kljukec rojen na Jami, neki vasi pri Savi, kjer je en brod za prepeļjati se, blizo Mavčič pod Krajnjam. Živel je okoli léta 1630 in je v Celjovci v šolo hodil, ter se je bil ranarstva (Chirurgie) izučil. Tode, namesti se ranarstva poprijeti, je hodil po Koroškim in po Krajnskim, de je kake burke, sleparije in večkrat tudi kake velike hudobije počel. Več zanikernih študentačev se mu je bilo pridružilo, de so bili njegovi pajdaži. Kakor kaciga černošolca se ga je vés svet bal; vsi so mislili, de zna več ko hrúške péči. —

To sim bral od njega pred kacimi tridesetimi léti, v nekíh nemških bukvah, kjer je bila marsikaka krajnska reč popisana, in ki jih je bil v Ljubljani na svitlo dal neki vradnik, čigar imé, kakor tudi marsikaj, kar od Kljukca perpoveduje, sim pozabil. Le to si še spomnim, de na zadnje pristavi: Kljukec je bil ob svojim času veliko čislan, dandanašnji (to je, ob začetku devetnajstiga in konec osemnajstiga stoletja) pa bi on lepo na vesalah bingljal.“ Poženčan.

Zmes.

(Lipava ne Vipava ali Ipava). Po moji misli je bolj práv Lipava, kakor Ipava in po nemškutarsko Wippach, ali kakor nekteri, ki terdo neukretno izreko ljubijo, pišejo Wipbach, kar je vsa spakedrana beseda. In kér si slovenšina močno na noge pomaga, nam je skerbeti, de bomo tudi spakedrane iména mest, tergov, vasi i. t. d. olicali in od nemškutarije opilili, zakaj kolikor imén je s končnico — ah, postavim Wippach, Vellach, Görjach, Seirach i. t. d. so od nemčanov popačene. V Lipavskim tergu, od kteriga je tudi vsa dolina sploh imé dobila, so gotovo že od nekđaj Slovenci prebivali, torej so mu tudi slovensko imé dali. Kaj pa

poméni beseda Ipava ali Wippach? — jez ne vé m, in mende nihče ne práv. In gotovo prvi tukajšni prebivavci svoje sélo niso tako imenovali, ampak narberžej: Lipava, kakor Gorenci še zdaj sploh pravijo: Lipavski terg, Lipava, Lipavsko vino, Lipavci. Le to popolnoma slovensko imé so bili svojimu sélu dali: ali od Slovincam svetiga drevesa lipa, morde jih je dosti tam rastlo (brez kterih še zdaj ni) ali pa od reke, kteri se še zdaj tudi Ipava prvi, kteri ravno v tergu na več krajih iz pod Nánósa izvira, in zna biti, de so nekđaj le tem izvirkam Lipe rekli, saj en majhen izvirk se še zdej Lipica imenuje. Kako se je pa iz besede Lipava L zgubil in Ipava postala, lahko razkažem. Slovenci so imeli, in še imajo navado, ne le na koncu ampak dostikrat tudi v začetku besede čerko l kakor v izrekvati, tako postavim pravijo marsikteri namesti Loka — Voka, namesti Luka — Vuka, namesti Ljubljana — Viblana — Iblana, namesti lone — vonc, in tako so tudi zrekli namest Lipava — Vipava? Slovenci pa ljubi gladko tekoče govorjenje. Če ga je kdo vprašal: kje si bil, ali kam greš? bi mu bil mogel odgovoriti: sim bil v Vipavi, ali grem v Vipavo; to de drugi v mu je že preterdo jezik vezal, zatorej je le rekel: v Ipavi, v Ipavo in tako so se navadili; čerki l. in v pa ste se zgubile.

V pisarnicah pri gospóski se je pisalo veči del le po nemško, zatorej so si nemškutarji prizadevali, tudi slovenske iména, kolikor mogoče, ponemčiti. Tako je nemčon tukaj vprašal (če je še znal práv barati?): kako se v tem tergu i. t. d., tukaj prvi, in so mu odgovorili namesti v Lipah ali pri Lipah so rekli v Vipah, in berž je začekal Wippach, in kar je kancelija povzela, je bilo, kakor z žebļem perbito. Je prišel nemčon kam drugam, ali kak drug, je spet vprašal: kako se prvi tukaj? in zaslíhal je: postavim v Žirih, also, je djal, Seirach; — v zgornjih Gorjah — also: Obergörjach; — v Javorjah — also — Afferjach i. t. d. Take gerde nemškutarske popake nam je tedej pri slovenskih imenih opiliti, in čiste, gladke spet v navado vpeljati.

J. Podrebernicki.

Dopis Ljubl. slovenskimu društvu.

Častiti zbor! Tvoj razglas po Ljubljanskih slovenskih in nemških Novicah mora oči odpreti vsim nezaupljivim nasprotnikom tvojim, kteri te mislijo nar nevarnišiga sovražnika edinosti našiga mogočniga slobodniga cesarstva, in jih prepričati, de ti v nemar pustiš vse, kar bi zaželjeno lepo zastopnost in pa edinost narodov znalo motiti, si edino prizadevaš Slovincam sedajne prigodbe v pravim obličji oznanovati, in jih škodljivi zapeljivosti oteti. S tem djanjem si misel nas vsih podpisanih, in mi upamo, tudi vsih pametnih Slovincov zadel. Po tem naj razsajljivi del Dunajčanov in vsih, kteri z njimi vlečejo, spozna, kaj mi Slovenci od njih sedajnega punta mislimo. Zlasti so pak tisti naših poslancev, ki v sedajnih okolistavah še Dunaja niso zapustili, očitno pokazali, de, ali ne zamorejo práv prevdariti okoljstava in svojih dolžnosti, ali de nimajo prave ljubezni do svojih voljivcev, ampak de so enaki petelinam na strehah, ki se po vetru obračajo. S takimi poslanci si bomo malo zmógli, zató bi bilo varno jim dano oblast koj prekljicati, če milostljivi Cesar sedajnega vstavniga zbora ne bojo popolnoma preklicali, in nove poslance voliti veleli.

Iz Ložke doline na Notrajnskím 19. kozoperska 1848.

(Sledí 31 podpisov spoštovanih móž.)

Prizadevanje Nemcev in njih misli od Slovanov.

Na svitlo dano v Frankobrodu.

Zmirej bolj odkritoserčno Nemci od svojih naménov govoré. Priča tega so pomenki poslancev v Franko-